

In de naam van God
Jezus Maria Franciscus

1

O God! U alleen kent de strijd die mij dit kost. Ik schrijf dit slechts op bevel van mijn biechtvader, om uw goddelijke wil te volbrengen.

In het jaar van de Heer 1600, op 24 januari, ben ik, Elisabeth Strouven, geboren in Maastricht.¹ God geef dat het tot zijn eer en mijn zaligheid mag zijn.

O Heer, u kent de ellende van mijn kinderdagen. Ik herinner mij hoe mijn moeder, toen ik vijf, zes jaar was, mij vermaande aan de eeuwigheid te denken. “Kind, denk toch steeds eraan,” zei ze als ze me netjes aankleedde of de vuiligheid uit mijn haren kamde, “dat dit lichaam van jou eens eeuwig zal leven met God en zijn lieve heiligen in de hemel, of voor altijd met de duivels in de hel, en dat dit eeuwig zal duren.” Eeuwigheid, mijn moeder legde dat uit met een vergelijking. Als het water van de Maas en de Jeker² en ook het water uit de putten elk jaar met maar één druppel werd verminderd, dan zou daar toch een eind aan komen. Aan de eeuwigheid kwam geen einde, zei ze. Ik zou willen dat alle ouders hun kinderen dit voorhielden in plaats van allerlei ijdele dingen. Ik hoop dat God mijn moeder ervoor beloont.

Twaalf jaar lang is ze ziek geweest - want zij was betoverd³ - voor ze stierf. Halverwege die periode ben ik geboren. Omdat ik van jongs af aan ziekelijk ben geweest, zal ik ook

1 Op de hoek van de Kersenmarkt en de Maastrichter Brugstraat. Het huis heette ‘In de Leersse’ (laars): Elisabeths vader, Peter, was schoenmaker. In 1877 afgebroken bij de verbreding van de Maastrichter Brugstraat.

2 De Jeker is een zijriviertje van de Maas, dat ook door Maastricht stroomt.

3 ‘Betoverd’: hiermee lijkt Elisabeth een niet-christelijk magisch geloof te demonstreren.

wel in ziekte ter wereld zijn gekomen. Na mijn moeders dood werd ik door mijn vader naar een klooster gebracht om er les te krijgen. Toen begon ik al te overwegen hoe ik zalig kon worden. Kon ik dat het beste in een klooster doen? Of moest ik ergens in een huisje gaan wonen, alleen? Wat ik in het klooster zag en hoorde... Laat ik zeggen dat het een groot kwaad is het slechte voorbeeld aan de jeugd te geven. Toen de pest, de haastige ziekte, er uitbrak ben ik dan ook uit het klooster vertrokken en weer bij mijn vader in huis gegaan.

Kort daarna kreeg ik een stiefmoeder, van wie ik veel moest verduren. Ik was er niet altijd geduldig onder, God vergeef mij. Ik werd op school gedaan bij twee geestelijke dochters⁴ van wie er één blind was en naar de kerk moest worden gebracht. Dat nam ik graag op me, want ik kon dan naar preken luisteren over martelaren, maagden, monniken of wat zij ook waren, als ze maar wat hadden geleden voor de liefde van God. Zo groeide mijn verlangen om ook iets voor Gods liefde te verdragen, maar ik wist nog niet wat. Ik was nog maar een kind.

Vaak ging ik naar de kapel van Onze Lieve Vrouw in de Minderbroederskerk.⁵ Want na mijn moeders dood had ik Maria als moeder gekozen. Ik bad tot haar dat ik vóór mijn dood lange jaren ziek mocht zijn en veel mocht lijden. Later begreep ik dat mijn verlangen niet alleen was gegroeid uit pure liefde voor God, maar ook uit eigenliefde. Ik was bang in het eeuwig ongeluk terecht te komen.

4 Een geestelijke dochter, ofwel 'klop', was een ongehuwde katholieke vrouw die leefde als een non, maar buiten het klooster; vandaar 'semi-religieuzen'. Veel geestelijke dochters dreven een kostschooltje.

5 Het Mariabeeld in de Minderbroederskerk staat nu in de devotiekapel van de Onze Lieve Vrouwekerk. De Minderbroederskerk bevindt zich op de Sint Pieterstraat, waarin het Regionaal Historisch Centrum Limburg is gevestigd.

Ik werd naar een andere school gestuurd. Daar raakte ik bevriend met een paar meisjes en wat meer was: ook met een jongen. Wij praatten over de eeuwigheid en over heiligenlevens, en bespraken hoe we die heiligen konden navolgen. En hoe konden we de Heer gaan dienen? Door te bidden, te vasten en boete te doen, meenden wij. Maar niet door het klooster in te gaan, zei ik. Mijn kameraden zeiden dat ze dat niet zouden doen. We praatten óp school – we moesten niet zo klappen, werd tegen ons gezegd – en we praatten ná school. Met zijn twaalfen kwamen we bijeen op het kerkhof van de Sint-Nicolaaskerk⁶ of van de Sint-Janskerk⁷, soms ook in het huis van geestelijke dochter Catrijn Tosseens. Zij leerde ons ook over de heiligen en deed dat met grote liefde. God mag haar belonen.

We deden onze best, spoorden elkaar aan vroeg op te staan om de eerste heilige mis te horen. Wie als eerste op was kwam bij de anderen kloppen om samen naar de kerk te gaan. Wij meenden dat de vroege morgen het beste tijdstip was om te bidden. Zo leefden we toen. Veel vriendinnen zijn later getrouwd en al naar de eeuwigheid gegaan, op één weduwe na. Twee zijn in het klooster getreden; de jongen is priester geworden. En ik, ik wist nog niet wat er van mij worden zou.

Daarna werd ik in Luik op school gedaan om Waals⁸ te leren. Verschillende Maastrichtse meisjes drongen er bij hun ouders op aan eveneens naar Luik te mogen, om Waals te leren, en zo kwamen we daar opnieuw samen. Dat beviel de meester niet:

6 De Sint-Nicolaaskerk was de parochiekerk van het Onze Lieve Vrouwekapittel. Gesloopt in 1838.

7 De Sint-Janskerk is de huidige protestantse kerk op het Vrijthof, naast de Sint-Servaaskerk.

8 Bedoeld wordt de Franse taal.

we zochten elkaar altijd op en spraken Diets⁹. Hij splitste ons, maar we bleven elkaar zoeken. We liepen naar het Bat¹⁰, langs de Maas, maar daar werden we door andere kinderen gezien en verklikt. Daarna liepen we zelfs tot een uur buiten de stad om te bespreken hoe we het moesten aanleggen de Heer te behagen. Toch ben ik daar in Luik ook in allerlei ellende gevallen. Zo heb ik een keer in de vastentijd van een groene eierkoek gegeten. Wat een zinnelijkheid! God mag het mij vergeven! Dit is dan mijn leven tot ongeveer mijn veertiende jaar.

3

Na die jaren moest ik thuis bij mijn ouders werken, zoals dat behoort. Maar ik kon dat niet zoals ik wilde, want ik was nooit helemaal gezond. Het kostte mij menige traan, te meer omdat mijn stiefmoeder een ander humeur had dan mijn eigen moeder zaliger. Hoe meer ik van mijn stiefmoeder te verdragen had, des te meer wendde ik mij tot de Heer; met de dag dacht ik méér na over de eeuwigheid. Hij gaf mij voldoende gelegenheid te oefenen, maar mijn trots stond mij in de weg. Ik kon weinig verdragen. Ik vond dat mijn stiefmoeder wreed voor mij was. Zij noemde mij 'varken'. Ik moest ook voor haar eigen kinderen zorgen. Ik moest veel met hen slepen, want mijn zuster stond vaak in de schoenmakerswinkel van mijn vader. Als ik weer eens hout moest halen op de zolder, pal onder het dak, wel vijf verdiepingen hoog, werd ik soms zo droevig dat ik geen weg meer wist met mezelf. Ik was ziekelijk; het ging mijn krachten te boven zo

9 De Middelnederlandse regiotalen, zoals het Limburgs, Vlaams, Brabants en Hollands, werden met 'Diets' aangeduid.

10 *La Batte* ligt aan de linkeroever van de Maas. *Batte* is een Luikerwaalse benaming voor 'kade'. Vgl. het Bat langs de Maas in Maastricht, ook aan de linkeroever.

hoog trappen te lopen. Als ik uitgeput ging zitten om uit te rusten en iets goeds te lezen in een boek dat ik altijd in de voering van mijn rok had, dacht ik bij mezelf: Hoe kom je weer beneden? Je benen vouwen dubbel! Maar dan sloeg ik een kruisteken en ging. Ik zat in de hoek van de winkel toen een nette man aan de deur kwam. “Als het u belieft, geef mij iets ter liefde Gods,” zei hij. Mijn ouders zaten in de keuken en konden door een groot venster de winkel inkijken. Ik kon de man niets geven zonder dat zij het merkten. Door het venster vroeg ik of ik hem een aalmoes mocht geven. “Zeg hem maar, ‘God moge u helpen,’” antwoordden zij en ik kon niet anders dan hen herhalen: “Vriend, moge God u helpen!” Daarop zei de man: “God loon’ je!” Hij liep haastig weg, de straat uit, naar de brug, zonder nog ergens te durven vragen; en mijn vaders huis was het eerste van de straat. Sindsdien heb ik me tot de liefdadigheid aangetrokken gevoeld. Ik bracht arme mensen wat ik krijgen kon: boter, kaas, vlees en droge stokvissen, zelfs hele Hollandse kazen.

Mijn ouders vonden het erg dat ik geen hart voor de winkel had. Ik had een afkeer van verkopen, want daar ga je van liegen en liegen kan ik niet. Mijn weezin tegen koopmanschap had ik opgedaan tijdens de preken over de heilige Franciscus van Assisi¹¹, die mij leerden dat ik beter het veld in kon gaan om de beesten te behoeden dan handel te drijven. Ik werd dienstmeisje. Zo zwak en ziekelijk als ik was, besloot ik in dienst te treden.

In ‘De Gulden Baert’¹² wilden ze wel iemand hebben die kon naaien en op het kind passen van wie de moeder net was gestorven. Ik had maar een maand naailes gehad, maar hoopte dat de Heer me zou helpen. Ook vroeg ik voorspraak bij Onze Lieve

11 Franciscus van Assisi (1181 of 1182-1226) stichtte de kloosterorde van de franciscanen of minderbroeders.

12 Het huis ‘De Gulden Baert’ was waarschijnlijk gelegen in de Grote Staat, die toen nog Sint-Jorisstraat heette.

Vrouw; daarvoor ging ik weer zo vaak als ik kon naar haar kapel in de Minderbroederskerk. Mijn gebeden werden verhoord: ik leerde zo goed naaien dat ik alles kon maken wat van mij werd verlangd.

4

Ik had mij verhuurd voor 12 gulden per jaar, op voorwaarde dat ik 's morgens en 's avonds, rond het uur van het lof¹³, naar de kerk mocht. Dat vonden ze goed; ik mocht twee keer, en vaak zelfs drie of vier keer, per dag de mis bijwonen, en niet alleen het lof maar ook de vespers¹⁴. Met de zeer goede en godvruchtige mensen van 'De Gulden Baert' heb ik drie jaren in liefde en vrede geleefd. Hun oude dienstmaagd – er was ook een jonge dienstmaagd, met wie ik het eveneens goed kon vinden – nam ik elke ochtend heel vroeg mee naar de kerk. Aangezien zij nooit wist hoe laat het was, stond zij soms al om een uur of twee uur op. Ik wist ook niet hoe laat het was en zo gebeurde het dat we al om twee of drie uur bij de Sint-Servaaskerk aankwamen. Het is ons zelfs overkomen dat we om middernacht al op de trappen van de kerk van de paters minderbroeders neergeknield lagen, terwijl we meenden dat het al vijf uur was. Het was midden in de winter en erg koud. Hoe lang moesten we nog wachten? Ik werd bang en we kropen dicht tegen elkaar aan. Een troep honden kwam op ons af, van verschillende kleur, vele zwart, en wel zo groot als kalveren, of groter. Ze kwamen recht op ons af. God alleen weet hoe bang ik was. Hij hielp ons. De honden kwamen wel naar ons toe

13 Het lof is een katholieke gebedsdienst met zang, waarbij het Allerheiligste, dat wil zeggen de heilige hostie na de consecratie, wordt aanbeden.

14 De vespers zijn een katholiek avondgebed.

en bleven bij ons staan, maar ze deden niets en maakten ook niet zoveel lawaai als toen ze over de steenweg naar de paterskerk op ons afkwamen. Tot dan toe had ik nog niet veel werk gemaakt van mijn vrees en mijn andere hartstochten die moesten worden afgeleerd. Wij bevalen ons aan in de bescherming van God almachtig en bleven tot de kerk openging.

Ik nam ook zwaarder werk op mij, meer eigenlijk dan ik verdragen kon, zoals het mout en het koren naar boven brengen, samen met de twee maagden, terwijl mij niets zo zwaar viel als trappen lopen. Ik stelde me altijd voor hoe onze lieve Verlosser voor mijn zaligheid met het bitter kruis op zijn heilige schouders de Calvarieberg beklom. Toch moest ik – ik was immers ziekelijk en de medicijnen maakten mijn toestand alleen erger – dikwijls op de trap rusten omdat ik geen adem meer had, net als Jezus wanneer hij niet meer verder kon met zijn kruis. Maar rusten liet ik het werk niet. Ik begon vaak zelfs voordat de andere bedienden kwamen, om hun een plezier te doen, wat niet altijd goed is. Soms veronachtzaamt men de Heer om de knecht. God mag het me vergeven! Ik had het huis van mijn ouders armoedig verlaten. Ik had mij tegen hun zin verhuurd en daarom hadden zij mij van weinig voorzien. Toen ik een keer verlegen zat om kousen en schoenen en bij mijn vader en stiefmoeder terugkwam, stond ik voor hen zonder dat ik iets te durfde te zeggen. Ik keek alleen treurig. Mijn stiefmoeder keek zuur en vroeg wat ik kwam doen. Ik zei dat ik een paar kousen nodig had; over schoenen durfde ik niet te spreken. “Als we je niet ontbieden,” zei mijn stiefmoeder, “hoef je hier niet aan te komen.” Huilend liep ik weg. Maar ik moet de Heer dankbaar zijn dat hij mij door mijn ouders een kleine beproeving zond om mij zo meer naar zijn liefde te trekken en mij te onthechten van de natuurlijke liefde van vlees en bloed.

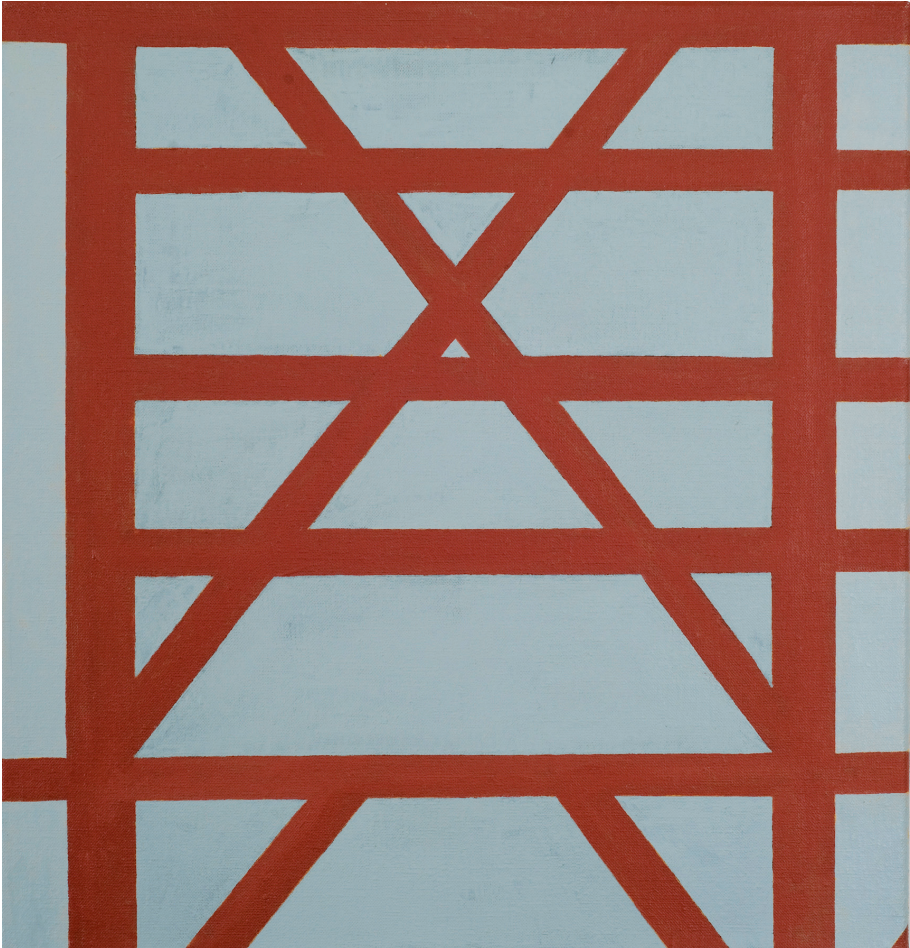
5

Het had God behaagd het zeer mooie, bevallige meisje waarop ik moest passen, uit deze wereld weg te nemen. Een moeder zou niet erger bedroefd zijn over het verlies van haar enig kind dan ik het was. Het gezicht van het meisje, dat kinderpokken had, was zo mismaakt dat men ervan schrok. Maar mijn liefde en droefheid waren zo groot dat ik mijn gezicht tegen het hare drukte en er niet van kon scheiden. Lang bleef ik bedroefd, en dat bewijst weer dat ik mijn liefde voor haar niet kon beteugelen. Na de dood van het jonge schaap ontving ik van de Heer een sterk verlangen ergens alleen te wonen. Ik schikte me met de grootste moeite naar Gods wil. Ik dacht dat het niet passend was voor een jonge dochter om alleen te wonen. Om God niet kwaad te maken ging ik op zoek naar een huisje voor twee personen en heb dan een oude weduwnaar gevonden die hetzelfde van plan was. Samen huurden we een huisje 'in den Heilige Geest'¹⁵, waar de een boven en de ander beneden kon wonen. Met Gods hulp heb ik het aangedurfd om het aan de goede mensen van 'De Gulden Baert' te vertellen.

6

Om het huisje te mogen betrekken had ik toestemming gekregen van mijn biechtva-

¹⁵ Het Heilige Geeststraatje, kortweg de Heilige Geest, is een doodlopende steeg aan de Markt. Het is niet zeker of daar het huisje stond waar Elisabeth Strouven introk. Het kan ook een huisje 'In den Heiligen Geest' zijn geweest, dat ergens anders in de stad stond.

der¹⁶ – toen de eerwaarde pater De Val, rector van de jezuïeten¹⁷ – en van mijn vader. Hij was weer weduwnaar en beloofde mij van bier en brood te voorzien zo lang hij leefde. Hij stuurde me ook elke dag eten van wat hij thuis op tafel had. Maar na twee jaar trouwde hij opnieuw en kreeg ik niets meer. Als ik niet ziek was, naaide ik voor de mensen. Nadat ik een tijd met de oude weduwe had geleefd, leerde ik een meisje kennen dat ook graag de goede God in afzondering wilde dienen. Ik had medelijden met haar en vond het goed dat ze een tijdje bij mij bleef om te kijken of we niet samen konden wonen en God samen dienen. Het was een goede ziel. Toen ze drie maanden bij mij had gewoond begon de duivel een strijd tegen mij te voeren. Ik was opeens erg bezorgd voor de toekomst geworden, gierig zelfs, en nam het de goede ziel kwalijk dat zij ook eten moest. Wat als zij eens ziek werd? Als ik voor haar moest zorgen, kon ik niet naaien en de kost verdienen. Daarbij kwam dat ik een afkeer van haar kreeg omdat zij zo verbazend groot was. Ik had toen nog geen ervaring met tegen de duivel te strijden, mezelf te overwinnen en schijnschone redeneringen te verwerpen. Ik overtuigde het meisje dat ze eerst ergens moest gaan dienen en dan misschien bij mij terugkomen. Ik was dus van haar af. Maar mijn hart was niet gerust, want ik had verloren van de vijand die onze huisgenoot is: onze verdorven natuur. Ik had niet gehandeld zoals ikzelf behandeld zou willen worden. Het meisje werd religieuze van het Heilig Graf¹⁸ en is nu een brave en deugdzame kloosterlinge.

16 Geestelijke dochters hadden een biechtvader; deze was méér dan alleen een priester bij wie zij te biecht gingen om daarmee vergeving te krijgen voor begane zonden: hij was, in brede zin, leidsman in zowel geestelijke als wereldlijke zaken.

17 De jezuïeten, een katholieke religieuze orde die in 1534 in Parijs werd opgericht door een groep studievrienden rond Ignatius van Loyola, moest vooral de protestantse Reformatie tegengaan. Jezuïeten staan bekend als kritische intellectuelen.

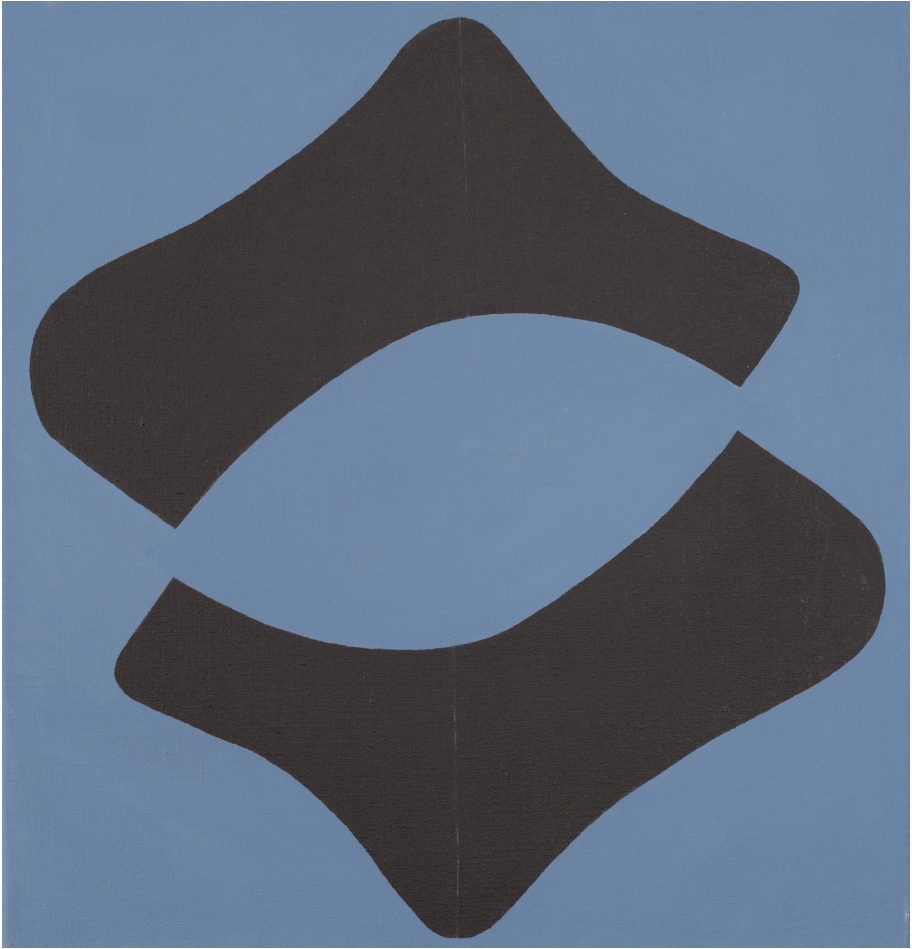
18 De Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem is opgericht in 1114, in de tijd van de kruistochten. De leden worden ook sepulchrijnen genoemd.

Ik zal nu beschrijven hoe hier in Maastricht, in het jaar 1626, een meisje van de duivel bezeten was. Iedereen was bang voor haar. Ze was dienstbode geweest en had zich altijd ijverig toegelegd op werken van liefdadigheid. Elk jaar deelde zij haar loon uit aan de armen. Ik had medelijden met haar en informeerde waar ik haar kon vinden, want ze had geen vast verblijf. Ik werd verwezen naar een uithoek van de stad waar een oude man haar onderdak had gegeven in een krot achter zijn woning, vol ratten en muizen. Ik bracht het meisje wat levensmiddelen, maar bleef er niet lang. Ook ik was bang voor haar.

Acht of tien dagen later zat ik in de Minderbroederskerk. Het zal even na twaalf zijn geweest dat ik in de Onze Lieve Vrouwekapel lawaai hoorde. Ik zat achter in de kerk bij een van de biechtstoelen. Eerst wist ik niet wat er aan de hand was. Toen begreep ik dat het om dat bezeten meisje ging en dat ze werd belezen. Ik wist niet waar ik blijven moest. Maar ik vermande me. Waar was ik bang voor? Wat konden alle duivels ons maken als God het niet toeliet? Ik ging dichterbij de kapel zitten. En nog wat dichterbij. En nog wat dichterbij.

Het moet toen rond drie uur zijn geweest. Men begon de vespers te zingen. Omdat de duivel probeerde hen wat wijs te maken, verhuisde men naar de sacristie om daar de bezwering voort te zetten. De pater die dat deed, zag mij. “Kom mee en help dit meisje wat,” zei hij. “Ze is zo vermoeid. Ondersteun haar af en toe.” De kracht en het geweld waarmee de vijand in haar tekeer ging, waren zo groot dat men haar moest vasthouden. Tot de volgende morgen om vier uur is men doorgedaan met haar te belezen. Toen was iedereen op.

Ik hoorde een stem in mijn binnenste: “Hoe zou jij willen worden behandeld als jij

dat meisje was?” Ik bedacht dat ik dan graag door iemand in huis werd opgenomen. Ik bedacht dat ik zelfstandig woonde en dicht bij de Minderbroederskerk. Na de beleving was het meisje totaal neergeslagen. Later vertelde ze mij dat ze toen had besloten ergens langs een heg of langs het water te gaan liggen om daar de dood af te wachten. “Kom met me mee naar huis,” zei ik tegen haar, “dan kun je wat uitrusten.” De pater die haar had bezworen, hoorde dat en zei: “Mooi, laat haar met je meegaan, daar doe je een heel goed werk mee.” Ik nam haar mee en maakte een bed voor haar klaar. Daarbij dacht ik voortdurend: doe met haar zoals je zelf zou willen worden behandeld. Ik ging naast haar zitten om voor haar te bidden. Daarop begon de vijand weer in haar te schudden en te beven. Hij zei dat hij koorts had. Ik dacht het meisje zo sprak en daar had het ook alle schijn van. Ik legde haar alle dekens op het lijf die ik maar kon vinden. Het hielp niet. “De dokter zal moeten komen,” zei de boze geest. Nu kreeg ik achterdocht: ik begon te denken dat het de vijand wel zou kunnen zijn, ook omdat het vreemde, onregelmatige trillingen waren. Ik was ontzet, bad, besprenkelde het bed met wijwater. “Waar heeft men mij heengebracht? Ik wil weg van hier!” riep de duivel. Ik bad maar door en sloeg geen acht op zijn praat, wetende dat hij een bedrieger was. Ik diende het meisje zo goed ik kon, maar mijn tegenzin was groot. Een keer of wat ging ik bij haar slapen, om mijn vrees te overwinnen. De duivel huilde en tierde. Hij greep mij bij mijn kop en draaide die om, zodat hij achterstevoren stond, en toen weer terug. “Als je niet weggaat wring ik je de hals af!” “Als God dat wil, ben ik daar wel tevreden mee,” antwoordde ik en bleef liggen. Een andere nacht zette hij een mes op mijn hart. Ik voelde de punt van het mes in mijn vel, maar ging het bed niet uit. Weer een andere nacht hield hij het mes op mijn keel. “Als je niet weggaat snij ik je de hals af!” Zo ging het een maand of twee. Het meisje werd nog elke dag belezen.